

Tiszatáj-est a megyeházán

A Tiszatáj Alapítvány, a Tiszatáj szerkesztősége és a Csongrád Megyei Önkormányzat 1992. december 6-án 18 órától Tiszatáj-estet rendez a megyeháza aulájában.

Az ünnepi esten első alkalommal osztják ki a Tiszatáj-díjakat. Az alapítvány kuratóriuma 1992-ben dr. Grezsa Ferenc irodalomtörténésznek posztumusz elismerésként, illetve Baka István költőnek és Sütő András írónak ítélte oda a díjakat. Az elismeréseket Lehmann István, a Csongrád Megyei Önkormányzat elnöke adja majd át.

A vasárnapi ünnepi est műsorában a Tiszatáj díjazott munkatársainak írásából, valamint a 110 éve született Kodály Zoltán, és a 90 éve született Illyés Gyula műveiből hallhat a közönség. Közreműködnek: Götz Anna, Gulyás Dénes, Rubold Ödön, Sinkovits Imre, a Nemzeti Színház művészei. Zongorán kísér Klukon Edit; Kodály Zoltán kórusműveit a Szegedi Liszt Ferenc Kamarakórus mutatja be, Illés Mihály vezényletével.

A Tiszatáj-estre ingyenes a belépés, a szerkesztőség a lap újonnan megjelent, decemberi számával várja a látogatókat.

XX. századi változat

Ünneplő beszélgetés

Baka István költővel

– Ez év elejétől a Tiszatáj impresszumában mint főmunkatárs szerepelsz. Miből áll a munkád?

– Tiszteletbeli főmunkatárs vagyok a lapnak, a közvetlen szerkesztésben nem veszek részt. Főmunkatársként a fiatal, tehetséges költőket próbálom közelebb hozni az olvasókhöz. Közel áll hozzám a Tiszatáj szellemisége, ami Ilia Mihálytól származik. Én nagyon szeretem ma is a Tiszatájat, de ahogyan mindig, próbálok másfelé is tájékozódni. Számomra nagyon kedves még a Holmi, vagy a Pompeji is.

– Kívülről nézve hogyan értékeled a Tiszatáj szellemiségét?

– A Tiszatájnak a '70-es '80-as években alapvetően fontos szerepe volt, hogy képviselte a nemzeti és a kisebbségi irodalmat – a hatalom tiltásaival állandóan szembenézve. A rendszerváltás után ennek veszélyességéből fakadó szerepéből veszített a lap. Új helyzetben vagyunk, amikor egyensúlyt kell tartani ízlesek, politikai szerepek között. De miért alkossak én véleményt arról a lapról, amelyik először bemutatott.

– Mikor volt ez?

– 1969-ben, 20 és fél éves koromban. Azok közé tartozom, akiket Ilia Mihály mutatott be. Soha nem éreztem azt, hogy akár az urbánusokhoz, vagy akár a népisekhez tartoznék. Inkább azt mondanám, hogy legszívesebben ezoterikus lennék. Igen ám, de jött '89-'90, amikor visszasodródtam oda, hogy ami körülöttem, a társadalomban zajlik, az számomra igazi lét- és sorsélmény.

– Mostanában min dolgozol?

– Sajnos mostanában nincsenek nagyobb terveim. Idén jelent meg a Farkasok órája című kötetem, aminek az az érdekessége, hogy van benne nyolc régebbi versem is, amelyek azért kerültek bele, mert a ciklusaimat úgy építtem föl, hogy a hasonló témájú versek egybe tartozzanak. Ez a kötet igazából a rendszerváltás lírai története. A Farkasok órája című című vers a rendszerváltás előtti-alatti szorongásokról szól, a '90-es év a Yorick cik-

lus versei. A '91-es év versei is belekerültek, sőt még egy '92-es is. '91-ben olyan fikcióban éltem, amelyben átgondoltam azt a kulturális háttérrel, amelyből indultam. És ezt a kulturális háttérrel – mivel orosz szakos voltam, és nagyon sok orosz költőt is fordítottam – régebben nem írhattam volna meg, az élmények közelsége miatt sem, most érkezett el az az idő, amikor kellő rálátással rendelkezem. A kötet kiadók között hanyódott, de végül a szekszárdi könyvtár adta ki, és a szegedi önkormányzat támogatta.

– Hogyan látod ma az értelmiség helyzetét?

– Úgy érzem, hogy a kelet-európai értelmiség – és ide sorolom a magyart is – fantáziadúsabb, és talán eddigi elnyomottsága miatt átszellemlibb. Az életmódunk a szellemi, kulturális javak megszerzésére irányult, nem pedig az anyagi javakra – persze az anyagi javakat is hiányoltuk, de nem az volt a döntő. Ez a fajta életmód olyan értelmiségi réteget alakított ki, amelyik nem találja a helyét egy olyan társadalomban, amelyikben az ügyeskedők, kalóz vállalkozók jelenléte a vadkapitalizmus korszakát jelenti.

– A jövő évben a Szegedi Nemzeti Színház Sándor János rendezésében bemutatja A korinthusi menyasszony című művet.

– Először a kisfiú és a vámpírok című kisregényt írtam meg '84-'85-ben. Ennek az volt az előzménye, hogy láttam egy klasszikus vámpír némafilmet, s ekkor döbbsentem rá, hogy a vámpír a mi kelet-európai valóságunknak egy metaforája: ahogy a vámpír áldozatait is vámpírokká válnak. Egy igaznak látszó, de hazug valóság, a megavasodott eszme az embereket egymás vérszopóivá tette. Így lett a kisregény a kommunista rendszer összeomlásának allegóriája. Ennek egy betétnovellája A korinthusi menyasszony, amelynél abból a frázisból indultam ki, hogy a szerelem legyőzi a halált, de szerintem nem a szerelem, hanem a testi szerelem győzi le a halált – ez egy ilyen XX. századi változat.

PODMANICZKY SZILÁRD

A legfőbb szempont az értéktisztelet

Interjú Vörös Lászlóval, a Tiszatáj szerkesztőségének elnökével

– Tanár úr, beszéljünk előbb arról, mit változtatott a rendszerváltás a Tiszatáj belső szemléletén?

– Nézze, mi akkor is az ár ellen haladtunk, most is azt tesszük. Azok az eszmények ugyanis, amelyekért akkoriban szót emeltünk, ma ugyanúgy érvényesek. Ilyen például az igazi demokrácia kiteljesedése nálunk, belül, és a földrajzi térségünkben mellettünk élő népek egymást legalábbis kölcsönösen megtűrő magatartása, a szomszéd országokban élő magyarság jogainak biztosítása, kívül. Mindezekben sajnos nem lett más itt annyira a világ, hogy az alapkérdésekben változtatnunk kellett volna régebbi törekvéseinken.

– Úgy tudom, '85-'86-ban ön megkísérelte a Tiszatáj köré gyűjteni a fiatal szegedi írót. Mi lett a kéréslet eredménye?

– Ez már korábban is szándékom volt, bizonyították rá az az antológia, amely 1982-ben jelent meg A hazatérés lehetőségei címmel az én szerkesztésében. Az ebben szereplő négy akkori fiatal szegedi költő közül azóta Dlusztus (költői nevén Vecsernyes) Imre Délmagyarországfőszerkesztő, Hévízi Ottó teoretikus, Józsa Fábrián országgyűlési képviselő, politikus lett, igazi érvényesülési terük tehát nem a költészet – egyelőre. Aki igazán és biztosan költő, sőt nagy költő lett volna közülük, az Herbszt Zoltán, ő azonban már az antológia megjelenése előtt, 1981-ben viharos lefolyással gyógyíthatatlan betegségben meghalt, ez azóta is örök fájdalom. Édesanyja fáradozásainak köszönhetően azonban két posztumusz válogatott verskötete is megjelent, a *Kötollú madár* (1986) és a *Zsoljár a sötétben* (1992) címmel.

De az eredeti kérdésre visszatérve: a szegedi egyetem és a főiskola akkori fiatal költőivel elhatároztuk, hogy a debreceni példa nyomán mi is létrehozunk egy ún. Tiszatáj Stúdiót az itteni fiatalok fórumaként, aminek a lényege az volt, hogy kb. havonta összejövünk az előre leadott művek megvitatására, és közülük a legjobbak a Tiszatájban is megjelennek. Ma is őrzöm a dossziét, amelyben az első ki-

választott versek vannak, meg persze rövidprózák is, és a történeti hűség kedvéért ennek az önkéntes társulásnak a tagjait is megpróbálom hiánytalanul elmondani: az akkor szegedi illetékességű Fehér János, Háy János, Medgyesi Gabriella, az azóta is szegedi lakos Darvasi László és Podmaniczky Szilárd, a pesti Kurdi Imre és Tatár Sándor voltak ennek a körnek a tagjai, amelynek megalakulásáról éppen abban a számban adtunk volna hírt Szerkesztői asztalunkban, amit az akkori hatalom már nem engedett megjelenni: 1986 júliusában, azután pedig minket fél-éves felfüggesztés után novemberben leváltottak. Derékba tört tehát a kezdeményezés. Nagyon sajnálom, mert sok jó származhatott volna belőle. Leváltásunk után is összeállítottunk egy antológiát az imént felsoroltak műveiből, minden nyomdakészen volt, főképp Olasz Sándor szerkesztőtársammal köszönhetően, Tandori Dezső írta az előszót, ám a kiadó pénzügyi miatt nem tudta megjelentetni. Érdemi és közvetlen eredménye tehát nem lett akkori kezdeményezésünknek. A társaság akkori szegedi tagjai pedig többségükben elkerültek innét. Az emberi kapcsolaton túl a lap szempontjából mégis fontos, hogy nagyobbik részük azóta is rendszeres munkatársa a Tiszatájnak, de szerintem az se baj, ha néhányan más folyóiratoknál jobban otthon érzik magukat. Gondolom, erről szól majd a következő kérdés, de előtte még annyit el kell mondanom, hogy a legszűkebben vett közelmúltban is a Tiszatájban számos itteni – főképp egyetemi hallgató – fiatal író, költő munkája jelent meg, tehát ezt a missziókat ezután is nagyon fontos feladatunknak tartjuk, ha egyelőre nem is olyan szervezett formában, mint azt korábban terveztük. De itt is említsünk neveket: többek között Bakos Andrásról, Domokos Johannárról, Nagy Gáborról, Sánta Gáborról és Szűcs Csabáról van szó.

– A Tiszatáj mellett Szegeden, az egykori egyetemi folyóiratból, a Harmadkorból megalkult a Pompeji, amely irodalom- és művészetelméleti szempontból teljesen eltér az

FOTÓ: GYENES KÁLMÁN

önök lapjától. Sokat elárulna művészeti elképzeléseiről, ha véleményét mondana erről a folyóiratról.

– Idén márciusban, amikor a Délmagyarországon a Tiszatáj megindulásának 45. évfordulóján rövid visszatekintő pályaképet vázoltam föl, kitértem arra is, hogy bármilyen riasztó is a kultúra terén most a helyzet, lehet, hogy bekövetkezik a csoda: amilyen szegényes volt Szeged folyóiratirodalma korábban, olyan bőséges lesz ezután, hiszen a Tiszatáj mellett itt van a Kincskereső, a Pompeji, a bölcsészkar Hévízilág. S innét már saját magamat idézem: „...talán oda juthatunk, ahol Szeged folyóiratirodalma még sohasem volt, négy kilométer, a maga nemében színvonalas irodalmi folyóirata lesz.” De távolabbról indulva: nekem ötödikes általános iskolás koromtól kezdve legkedvesebb költőm Ady Endre, és most már bizonyára az is marad. Ám rögtön utána következik Csokonai, Vörösmarty, Petőfi, Arany, Babits, Juhász, Kosztolányi, Tóth Árpád, József Attila és még sokan Weöres Sándorig, Pilinszkyig, Nagy Lászlóig. És ahány költő, annyi más világ. Amikor úgy adódik, egyetemi óráimon is mindig elmondom, hogy nem a kirekesztő vagy-vagy, hanem az árnyaltan értelmezett is-is a jó megoldás. Babitsot idézem például: „Sötét van. Hol az ezer szín? Mivé lett? / Hol az ezer tárgy külön élete? / (Szín a különység, különység az élet) / Éj van s most minden téhen fekete.” Ez az „ezer szín” vész el és lesz minden fekete, ha a másféleséget nem vesszük tudomásul – főleg akkor, ha értékről van szó! A kérdésben az volt szó szerint, hogy „teljesen eltér az önk lapjától.” Nos, ha föllapozom a Pompejinek csupán az idei számaikat, ilyen szerzőkkel találkozom bennük: Bertók László, Baka István, Tolai Ottó, Lászlóffy Aladár, Juhász Anikó, Kukorelly Endre, Gergely Ágnes, Tandori Dezső, Tatár Sándor – ők a Tiszatájban is otthonosak. Mert a lapszerkesztésben a legfőbb elvi szempont az értéktisztelet, ezért szükségképpen találkoznunk is kell. Meg különbözünk is, de erről majd kicsit később, ha áttelelesen is. S ha már kérdése nyomán a legszemélyesebb véleményemet is el kell mondanom: számomra legizgalmasabb a Pompejiben a (fordításokban is) sok újat hozó elméleti-filozófiai anyag, közepes a líra, elég gyenge (néha egyenesen unalmas) a széppróza, kritika meg egyáltalán nincs, amit nagyon hiányolok. De mindent egybevéve eddig is nagyon hívós és sok további jót ígérő fóruma Szeged és az ország kulturális életének.

– Elkötelezettek tartja-e a Tiszatájat a társadalmi szerep-

vállalás irányában? Itt arra is gondolok, hogy a lap rendszeresen közöl Sütő Andrásról, akinek művészetére jellemző ez a szerepvállalás.

– Ilyen általános értelemben természetesen „elkötelezettek” vagyunk. A napi politikával nem kívánunk foglalkozni, de a Vörösmarty megfogalmazta és azóta is érvényes kérdés-föltevés és válasz számunkra ma is útmutató: „Előttünk egy nemzetnek sorsa áll.” Sőt újabbán már az összemberiség sorsáról van szó. Nekem soha nem feledhető gyönyörűséget szereznek az ilyen Kosztolányi-sorok: „Kerestelek / majd jöttek a deres telek / és este lett...” Csodálatosak a rímek, a verszene, ám az arisztotelészi és Lukács György-i értelemben vett katarzist mégsem élem át. Nem úgy a Halotti beszéd-nél: „Nem kelti föl se könny, se szó, se vegyszer, / Hol volt, hol nem volt a világom egyszerű.” Itt már a rímek is, a verszene is valami mélyen emberi mondanót közvetítenek, nem pusztán a rímért és a versdallamért vannak. A mi ún. „elkötelezettségünket” a társadalmi mondanóhoz ezzel a hasonlattal szeretném érzékeltetni. Nagyon örülünk, hogy Sütő András ennek az elkötelezettségnek kiváló képviselője és hogy sokat ír nekünk, de szerencsére kivéle még sokan mások is vannak itt, arról nem is beszélve, hogy a magyar irodalom legfőbb vonulata mindig is ez volt.

– Mit jelent önöknek az országgyűlés? A kérdés többszöri, s nemcsak a határon kívüli magyarság irodalmára vonatkozik.

– Az összetett kérdésnek én most csupán a szellemi, szerkesztésbeli vonatkozását emelném ki. A Tiszatájnak régi hagyománya, hogy egyformán figyel a helyire – ezen belül elsősorban a szegedire –, az országosra, a határainkon túli magyarra és a környező népek kultúrájának – főleg irodalmának – bemutatására (s itt elég a közelmúltból októberi számunk szlovén összeállítására utalni). Ezzel kapcsolatban azt hangsúlyoznám, hogy mi ezt régóta és elvi megfontolások alapján tesszük, nem politikai divatokból és konjunkturális indíttatásokból. Nincs más alternatíva: az itt egymás mellett élő népeknek legrosszabb esetben is el kell viselniük egymást, az eszményi állapot pedig az lenne, ha legjobb értékeik szerint tisztelnék egymást. Ilyen megbecsülendő értékek mindenütt bőségesen vannak, s ha a Tiszatáj ezeket a maga módján megpróbálta és ezután is próbálja közvetíteni, még akkor is nemes ügyért dolgozik, ha esetleg rövid távon ennek semmiféle sikere sem lesz.

S. P. S.

A megyeházi ünnepség előtt és után Papp György grafikus művei tekinthetők meg